

„ბოლო ცალი“ – კომპანიის თანამშრომლის მიერ ფასდაკლებასთან დაკავშირებული თაღლითობის ჩაღენა*

პროფესორი, სამართლის დოქ. **იორგ აიზელე**, თიუბინგენის ებერჰარდ-კარლის უნივერსიტეტი

I. შესავალი

ავტორს დიდი ხნის სამეცნიერო და მეგობრული ურთიერთობა აქვს იუბილართან, მათი სამეცნიერო გზები კი რამდენჯერმე გადაიკვეთა. 1995 წელს იუბილარმა ავტორი პროფესორ *ულრიხ ვებერის* ასისტენტის პოზიციაზე დაასაქმა. 2003 წელს, როდესაც იუბილარი კონსტანცის უნივერსიტეტიდან ბერლინის ჰუმბოლდტის უნივერსიტეტში გადავიდა, ავტორმა ის კონსტანცის უნივერსიტეტის პროფესორის ვაკანტურ თანამდებობაზე ჩაანაცვლა. ავტორი თავის მშობლიურ უნივერსიტეტში, თიუბინგენში, პროფესორ დოქ. *ულრიხ ვებერის* ყოფილ კათედრაზე როდესაც დააბრუნეს, ორი წლის შემდეგ (2015 წელს) იუბილარი, თავის მხრივ, მას იქ გააყვია. სწორედ ამ პერიოდში იუბილარმა ამ სტატიის ავტორი საქართველოსთან თანამშრომლობის საქმიანობაში „ჩააბა“. ამდენად, გასაკვირი არ არის, რომ ჩვენს სამეცნიერო შემოქმედებაში გზები მნიშვნელოვნად იკვეთებოდეს. ამდენად, ვიმედოვნებ, ეს სტატია იუბილარის ინტერესის სფეროში მოექცევა.

II. მაღაზიის ვიტრინაში გამოფენილი პროდუქციის ფასდაკლების მნიშვნელობა და მასთან დაკავშირებული პრობლემები

წარმოებამ პანდემიის გამო მნიშვნელოვანი დანაკარგები განიცადა. შეფერხებები არსებობდა პროდუქციის მიწოდების პროცესშიც. აღნიშნული დანაკარგები და შეფერხებები ელექტრონული მონაცემების შემთხვევაში, სხვა პრობლემებთან ერთად, მიკროჩიპების ნაკლებობამაც განაპირობა,

* სტატია გერმანულიდან თარგმნა ჟურნალის სამუშაო ჯგუფის წევრმა, *მარიკა ტურავამ*.

ბა, რომლებიც ელექტრონული მონაცემების შეუცვლელი კომპონენტია. ელექტრონული ტექნიკის მაღაზიებში შესულ ადამიანებს ხვდებოდათ თითქმის სრულად ცარიელი თაროები, როგორც კომპიუტერული ტექნიკის, ისე ჭურჭლის სარეცხი მანქანებისა და სხვა სარეცხი მანქანების განყოფილებებში. ამ ფონზე „ნადირობა“ დაიწყო ვიტრინებში გამოფენილ პროდუქტებზე, რომლებიც შეუფუთავ მდგომარეობაშიც კი იოლად იყიდებოდა. ამის გამო, ამ მდგომარეობაში გამოფენილ ნივთებს ხშირად ფასი არ აკლდებოდა. რიგ შემთხვევებში აკრძალულიც კი იყო მათზე ფასდაკლების გავრცელება. ამიტომ ისმება შეკითხვა: შეიძლება თუ არა, რომ ასეთი კომპანიის თანამშრომელს, განსაკუთრებით სპეციალიზებული განყოფილების თანამშრომელს, სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობა დაეკისროს, თუ ის ფასდაკლებით მაინც ასარგებლებს მომხმარებელს. სწორედ ეს საკითხი იქნება ამ სტატიაში გამოკვლეული, ხოლო ამ კონკრეტული მაგალითიდან მომდინარე მოსაზრება შესაძლოა მარტივად შემდგომი განზოგადების საგანი გახდეს.

III. თაღლითობისთვის დადგენილი სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობა გერმანიის სისხლის სამართლის კოდექსის 263-ე პარაგრაფის პირველი აბზაცის მიხედვით

ზემოაღნიშნულ შემთხვევასთან მიმართებით, პირველ რიგში, განხილული უნდა იქნეს თაღლითობის დანაშაული გერმანიის სისხლის სამართლის კოდექსის¹ 263-ე პარაგრაფის მიხედვით. ვინაიდან ამგვარ შემთხვევებში ფასდაკლების საკითხი კომპანიის თანამშრომლის მიერ არის ინიცირებული,

¹ შემდგომ შემოკლებული, როგორც გსსკ.

რომელიც იმ დროს ამოქმედდება, როცა ფასდაკლებული საქონლის სალაროსთან წარდგენისას თანხის გადახდა განხორციელდება, ასეთი ქმედება ვერ გამოიწვევს სისხლისსამართლებრივ პასუხისმგებლობას ე. წ. კომპიუტერული თაღლითობისათვის, რადგან ეს არ არის კომპიუტერთან დაკავშირებული პროცესი.

1. მოტყუების ქმედებასა და მის გამო წარმოშობილ შეცდომასთან დაკავშირებული საკითხი

პრაქტიკაში სავარაუდოდ ყველაზე მნიშვნელოვანია ისეთი შემთხვევა, როდესაც გაყიდვების ის თანამშრომელი, რომელსაც არ აქვს ფასდაკლების უფლება, ხელით მინანქრით ამცირებს საქონლის ფასს ან ამობეჭდილ ქვითარზე აჩვენებს შემცირებულ ფასს, კერძოდ, ახდენს საქონლის ფასის „შემცირებისკენ“ შესწორებას.

ფასდაკლებას შინაარსობრივად მარტივად შეუძლია პირის შეცდომაში შეყვანა და მოტყუება. ამას იწვევს ის გარემოება, რომ ფასდაკლებული საქონელი შეიცავს არა მხოლოდ პირდაპირ გამოხატულ ტყუილს ფასის თაობაზე, არამედ კონკლუდენტურ განაცხადსაც იმის შესახებ, რომ ნასყიდობის ფასი უფლებამოსილმა პირმა დაადგინა, კერძოდ, კონკლუდენტურ განაცხადს იმის შესახებ, რომ ნასყიდობის ფასის დადგენა რაიმე სახის მანიპულაციას არ ეფუძნებოდა. ხელშეკრულების დადების შეთავაზება კონკლუდენტურად მოიცავს განაცხადს იმის თაობაზე, რომ ხელშეკრულების საგნის მანიპულაცია საკუთარი თავისთვის სარგებლის მისაღებად არ განხორციელდება.² მოტყუ-

ების ქმედება და, შესაბამისად, თაღლითობა, შეიძლება ვლინდებოდეს, მაგალითად, იმ შემთხვევაში, როდესაც მანიპულირება (ზემოქმედება) პროდუქტის ფასის მაჩვენებელ ეტიკეტზე ხორციელდება,³ რაც თანამშრომლის მიერ ფასის მანიპულირებას შეიძლება შეეძაროს. ზემოთხსენებულ შემთხვევებში ფასის შესახებ განცხადება არ შეესაბამება სინამდვილეს ნასყიდობის ფასის შემცირების გამო, რაც წარმოადგენს შრომითი ხელშეკრულებით და, შესაბამისად, კომპანიისა და დასაქმებულის შიდა ურთიერთობით დაუშვებელი ქმედებას.

გასათვალისწინებელია, რომ თაღლითობისთვის სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობის დაკისრება არ გამოირიცხება მხოლოდ იმის გამო, რომ თანხის სალაროსთან გადახდისას საქონელს ან ქვითარს წარადგენს მომხმარებელი და არა თავად თანამშრომელი. პირიქით, კლიენტი, რომელიც სალაროსთან ფასდაკლებული საქონლით მიდის და თანამშრომლის შიდაორგანიზაციული უფლებამოსილების არარსებობის შესახებ არ არის ინფორმირებული, გსსკ-ის 25-ე პარაგრაფის პირველი აბზაცის მეორე ვარიანტის შესაბამისად უნდა კლასიფიცირდეს როგორც შუალობითი ამსრულებლის „ცოცხალი იარაღი“, რომელიც მოტყუების განზრახვით თავად არ მოქმედებს და კეთილსინდისიერია.⁴

ამრიგად, შეიძლება ითქვას, რომ ზემოაღნიშნულ შემთხვევაში ვლინდება სალაროში მომსახურე თანამშრომლის შეცდომაში შეყვანა პროდუქტის დადგენილი ფასის თაობაზე. ამ დროს აუცილებელი არ არის, ფასდაკლების განმხორციელებელი

² მანიპულაციებთან დაკავშირებით იხ. RGSt (გერმანიის რაიხის უმაღლესი სასამართლოს გადაწყვეტილება სისხლის სამართლის საქმეზე) 29, 369 (370); RGSt 59, 311 (312); BGHSt (გერმანიის ფედერალური უზენაესი სასამართლოს გადაწყვეტილება სისხლის სამართლის საქმეზე) 54, 69 (121); Eisele, Jörg, *Strafrecht Besonderer Teil II*, 6. Aufl. 2021, Rn. 531 ff.; Arzt, Gunther/Weber, Ulrich/Heinrich, Bernd/Hilgendorf, Eric, *Strafrecht Besonderer Teil*, 4. Aufl. 2021, § 20 Rn. 37; Tiedemann, Klaus, in: *Laufhütte/Rissing-van Saan/Tiedemann (Hrsg.)*, *Leipziger Kommentar zum StGB*, Band 9 (Teil 1), 12. Aufl. 2012, § 263 Rn. 37; Perron, Walter, in: *Schönke/Schröder (Hrsg.)*, *StGB*, 30. Aufl. 2019, § 263 Rn. 16d; Walter, Tonio, *Jupitersymphonie und Schlagerparade – Examensklausur Strafrecht*, *Jura (Juristische Ausbildung)* 2002, 415 (420).

³ OLG Hamm NJW (Neue Juristische Wochenschrift) 1968, 1985; OLG Düsseldorf NJW 1982, 2268; Tiedemann, Klaus, in: *Laufhütte/Rissing-van Saan/Tiedemann (Hrsg.)*, *Leipziger Kommentar zum StGB*, Band 9 (Teil 1), 12. Aufl. 2012, § 263 Rn. 23; Perron, Walter, in: *Schönke/Schröder (Hrsg.)*, *StGB*, 30. Aufl. 2019, § 263 Rn. 12.

⁴ ხელშეკრულების დადებისას შუალობითი ამსრულებლობის შესაძლო არსებობასთან დაკავშირებით იხ. Perron, Walter, in: *Schönke/Schröder (Hrsg.)*, *StGB*, 30. Aufl. 2019, § 263 Rn. 180; Tiedemann, Klaus, in: *Laufhütte/Rissing-van Saan/Tiedemann (Hrsg.)*, *Leipziger Kommentar zum StGB*, Band 9 (Teil 1), 12. Aufl. 2012, § 263 Rn. 284; იხ. აგრეთვე BGH NSTZ (Neue Zeitschrift für Strafrecht) 1994, 35; განზრახვის გარეშე მოქმედ „ცოცხალ იარაღთან“ დაკავშირებით იხ. Eisele, Jörg, in: *Baumann/Weber/Mitsch/Eisele (Hrsg.)*, *Strafrecht Allgemeiner Teil*, 13. Aufl. 2021, § 25 Rn. 120 ff.; Heinrich, Bernd, *Strafrecht Allgemeiner Teil*, 6. Aufl. 2019, Rn. 1249 ff.

თანამშრომლის განაცხადი ზედმინეწვით გაიაზროს სალაროს თანამშრომელმა, არამედ, არსებული პრაქტიკული გამოცდილებიდან გამომდინარე, საკმარისია იმის გაცნობიერება, რომ დადგენილ ფასთან, კერძოდ, ფასდაკლებასთან, დაკავშირებით „ყველაფერი რიგზეა“.⁵

2. ქონების განკარგვასა და ქონებრივ ზიანთან დაკავშირებული საკითხი

სალაროში მომსახურე თანამშრომლის შესაბამის შეცდომასთან მიზეზობრივად დაკავშირებულია ქონების შემამცირებელი განკარგვა. ეს ვითარება არ იცვლება არც იმ შემთხვევაში, თუ იყიდება უფრო დიდი ზომის საქონელი და გადახდის შემდეგ იგი ჯერ საქონლის მიმღებ სათანადო პუნქტში უნდა გადაიგზავნოს.

აქ მთავარია იმ საკითხის გარკვევა, საბოლოოდ წარმოიშვა თუ არა ქონებრივი ზიანი. ქონებრივი ზიანის გამოანგარიშება გსსკ-ის 263-ე პარაგრაფის მიხედვით ხორციელდება ობიექტურად ინდივიდუალური შეფასების მეთოდის საფუძველზე, სრული სალდირების პრინციპის მიხედვით (*Prinzip der Gesamtsaldierung*). ქონების განკარგვამდე და ქონების განკარგვის შემდეგ არსებული ქონებრივი მდგომარეობის შედარების გზით უნდა განისაზღვროს, ვლინდება თუ არა ისეთი უარყოფითი ქონებრივი სხვაობა, რომელიც ეკონომიკური თვალსაზრისით სრულად ვერ კომპენსირდება იმ აქტივების შემოდინებით, რომლებიც ქონების განკარგვასთან პირდაპირ არის დაკავშირებული.⁶ შექცნილი საქონლის ეკონომიკური ღირებულების განსაზღვრისას

რელევანტურია არა წარმოების ღირებულება, არამედ გასაყიდი ფასი, რომელიც ჩვეულებრივ დადგენილია კონკრეტულ ბაზარზე, შესაბამისი გაყიდვების საფეხურზე.⁷ აქედან გამომდინარე, ფასდაკლების შემთხვევაში ქონებრივი ზარალი შეიძლება გამოიხატოს ფიქსირებულ ფასსა და მომხმარებლის მიერ რეალურად გადახდილ ფასს შორის სხვაობაში.

შემდეგ განხილული უნდა იქნეს ე. წ. ფასდაკლების თაღლითობის ძირითადი მახასიათებლები. გერმანიის ფედერალური უზენაესი სასამართლოს აზრით, ფასდაკლების თაღლითურად მიღება ან ფასდაკლებით სარგებლობის შესაძლებლობის სხვისთვის მიცემა თავისთავად არ იწვევს სისხლისსამართლებრივ პასუხისმგებლობას, ვინაიდან თაღლითობის შემადგენლობა არ იცავს ქონების მოსალოდნელი ზრდის უბრალოდ არდადგომისგან.⁸ გერმანიის ფედერალურმა უზენაესმა სასამართლომ ეს საკითხი მოკლედ შემდეგნაირად შეაჯამა:⁹ „ვინაიდან ფასდაკლება, ზოგადად, ამცირებს მხოლოდ ტრანზაქციიდან მისაღები მოგების მარჟას, ფასდაკლებით სარგებლობის შესაძლებლობის პირისთვის მიცემა ჩვეულებრივ მხოლოდ ქონების შემცირებულ გაზრდას იწვევს. ქონების გაზრდის პროცესის უბრალო შეფერხება კი არ გულისხმობს თაღლითობას გსსკ-ის 263-ე მუხლის გაგებით [...]. სხვა მოცემულობა წარმოიშობა იმ შემთხვევაში, თუ ქონების ზრდის არგანხორციელება დაკავშირებულია არა მხოლოდ ქონების ფაქტობრივი შექცენის ან მოგების პერსპექტივასთან, არამედ ის აგრეთვე შემცირებულია იმგვარად, რომ მას სამენარმეო ბრუნვაში ეკონომიკური მნიშვნელობა ენიჭება იმიტომ, რომ არსებობს ქონებრივი აქტივების გაზრდის მოლოდინი [...]. ასეთ შემთხვევაში ქონებრივ აქტივად იქცევა თავად სამენარმეო შესაძლებლო-

⁵ BGHSt 24, 386 (389); BGHSt 51, 165 (174); *Eisele, Jörg*, Besonderer Teil II, 6. Aufl. 2021, Rn. 543; *Arzt, Gunther/Weber, Ulrich/Heinrich, Bernd/Hilgendorf, Eric*, Strafrecht Besonderer Teil, 4. Aufl. 2021, § 20 Rn. 54; *Perron, Walter*, in: *Schönke/Schröder (Hrsg.)*, StGB, 30. Aufl. 2019, § 263 Rn. 39.

⁶ იხ. გერმანიის ფედერალური უზენაესი სასამართლოს გადაწყვეტილებები: BGHSt 16, 221; BGHSt 34, 199 (203); BGHSt 58, 102 (111); BGHSt 58, 205 (208); იხ. აგრეთვე *Eisele, Jörg*, Strafrecht Besonderer Teil II, 6. Aufl. 2021, Rn. 574; *Fischer, Thomas*, Strafrecht, 69. Aufl. 2022, § 263 Rn. 110; *Arzt, Gunther/Weber, Ulrich/Heinrich, Bernd/Hilgendorf, Eric*, Strafrecht Besonderer Teil, 4. Aufl. 2021, § 20 Rn. 89 f.; *Tiedemann, Klaus*, in: *Laufhütte/Rissing-van Saan/Tiedemann (Hrsg.)*, Leipziger Kommentar zum StGB, Band 9 (Teil 1), 12. Aufl. 2012, § 263 Rn. 161.

⁷ BGH NStZ 1991, 488 f.; BGH NJW 2004, 2603 (2604); *Fischer, Thomas*, Strafrecht, 69. Aufl. 2022, § 263 Rn. 122.

⁸ ფასდაკლების თაღლითობის წინაპირობებთან დაკავშირებით იხ. BGH MDR (Monatsschrift für Deutsches Recht), 1981, 100; BGH NStZ 1991, 488 f.; BGH NJW 1993, 2992 f.; BGH NJW 2004, 2603 (2604); OLG Stuttgart NStZ-RR (NStZ-Rechtsprechungsreport) 2007, 347 f.; KG wistra (Zeitschrift für Wirtschafts- und Steuerstrafrecht), 2005, 38; იხ. აგრეთვე *Dannecker, Gerhard*, in: *Graf/Jäger/Wittig (Hrsg.)*, Wirtschafts- und Steuerstrafrecht, 2. Aufl. 2017, § 263 Rn. 403 ff.

⁹ BGH NJW 2004, 2603 (2604).

ბა, რომელიც შემდეგ უკვე მოტყუების ქმედებით ხელიყოფა, რაშიც გამოიხატება სწორედ ქონებრივი ზიანი გსსკ-ის 263-ე პარაგრაფის გაგებით.¹⁰ ამრიგად, დაზუსტების სახით მხედველობაში არის მისაღები შემდეგი: „აღნიშნულ შემთხვევებში შეიძლება გათვალისწინებულ იქნეს მოგების მხოლოდ ის მოლოდინი, რომელიც სავარაუდოდ რეალიზდებოდა, საქონელი სხვაგვარად რომ გაყიდულიყო.“¹¹

დაკმაყოფილებულია თუ არა აღნიშნული მოთხოვნები, კერძოდ, არსებობს თუ არა საქონლის ხელახლა გაყიდვის აუცილებელი ალბათობა, საბოლოო ჯამში ინდივიდუალური შეფასების საკითხია. ამასთან დაკავშირებით შეიძლება მოხმობილ იქნეს შემდეგი მოსაზრებები, რომლებიც ფასდაკლების თაღლითობის საკითხებთან მიმართებით გამოთქმულ იქნა შემდეგ სასამართლო გადაწყვეტილებებში:

გსსკ-ის 263-ე პარაგრაფით გათვალისწინებული თაღლითობა ერთ-ერთი გადაწყვეტილებით (BGH MDR 1981, 100)¹² დადასტურდა საქმეზე, რომელშიც მწარმოებელმა ბრალდებულს წამლები 50%-იანი ფასდაკლებით მხოლოდ მათი ექსპორტის მიზნით მიჰყიდა; თუმცა ეს წამლები ბრალდებულმა ქვეყნის შიგნით მიჰყიდა საბითუმო მოვაჭრეებს. ამ საქმეზე გერმანიის ფედერალურმა უზენაესმა სასამართლომ მიიჩნია, რომ მწარმოებელს შეეძლო, აღნიშნული წამლები ჩვეულებრივ ფასად საბითუმო მოვაჭრეებისთვის სხვა გზითაც მიეყიდა. ეს მოსაზრება, სხვა გარემოებებთან ერთად, ბაზრის მოუქნელობითაც დასაბუთდა, ვინაიდან მომხმარებლები საბოლოოდ ასეთ პროდუქტებზე არიან დამოკიდებული.

ქონებრივი ზიანის უარყოფა სხვა გადაწყვეტილებებში განპირობებული იყო შესაბამის საქმეთა

თავისებურებებით, რომლებიც ქვემოთ იქნება განხილული:

ერთ-ერთ საქმეში (BGH NStZ 1991, 488 f.) ბრალდებულმა მანქანის საბურავების შექმნისას საბურავების მწარმოებლისგან მიიღეს დიდი ფასდაკლება მხოლოდ იმის გამო, რომ ბრალდებულმა ყალბი დოკუმენტების წარდგენით საბურავების მწარმოებელი მოატყუეს, რომ მანქანის საბურავების ექსპორტს ბრაზილიაში განახორციელებდნენ, ხოლო მწარმოებელს იმედი ჰქონდა, რომ ამის შედეგად ახალ ბაზარზე დაიმკვიდრებდა თავს. თუმცა ბრალდებულები თავიდანვე აპირებდნენ, ხელშეკრულების დარღვევით, საბურავების გაყიდვას ადგილობრივ ბაზარზე და მეზობელ ქვეყნებში. ამ შემთხვევაში ქონებრივი ზიანი ბაზრის მდგომარეობის გათვალისწინებით უარყოფილ იქნა. გერმანიის ფედერალური უზენაესი სასამართლო დაეჭვდა, რომ ამ საბურავების გაყიდვა სხვაგანაც უპრობლემოდ შეიძლებოდა, რადგან „დანაშაულის ჩადენის დროს საბურავების ბაზარი გერმანიის ფედერაციულ რესპუბლიკასა და მეზობელ ქვეყნებში გადატვირთული იყო,¹³ საბურავების მწარმოებლებს შორის ძლიერი კონკურენცია არსებობდა და, შესაბამისად, კომპანია ისედაც იძულებული იყო, ჭარბი პროდუქცია სპეციალური ფასდაკლებით გაეყიდა.“ ამასთანავე, „მოვაჭრეებს შეეძლოთ, ხელსაყრელი საექსპორტო პირობებით მიწოდებული საბურავების ნაწილი შიდა ბაზარზედაც გაეყიდათ, თუკი „მარკეტინგი გაუხმაურებლად განხორციელდებოდა“.

სხვა გადაწყვეტილება (BGH NJW 2004, 2603) მოიცავდა შემთხვევას, რომელშიც ავტომობილების მწარმოებელმა ბრალდებული ასარგებლა ავტომობილებზე უფრო დიდი ფასდაკლებით, ვიდრე ეს სხვა დროს ჩვეულებრივ ინდივიდუალური მომხმარებლებისთვის ხდებოდა. ამასთანავე, ბრალდებულმა იკისრა ვალდებულება, რომ შექმნილ მანქანებს 6 თვის ვადის გასვლამდე არ გაყიდდა; თუმცა ბოლოს ბრალდებულმა მანქანები ამ ვალდებულების დარღვევით ვადაზე ადრე გაყიდა. საწყობის მარაგიდან გამოტანილი იყო აღნიშნული მანქანების მხოლოდ ერთი მესამედი, ხოლო დანარჩენი მანქანები ინდივიდუალური შეკვეთით დამზადებულ ძვირადღირებულ ავტომობილებს განეკუთვნებოდა, რომლებიც დამატებითი მონეობილობებით იყო აღ-

¹⁰ იხ. აგრეთვე BGH NStZ 1991, 488 f.; BGH NJW 1993, 2992 (2993); BGH NStZ 2012, 628; OLG Stuttgart NStZ-RR 2007, 347 f.; KG wistra 2005, 37 (38); შეად. აგრეთვე Fischer, Thomas, Strafgesetzbuch, 69. Aufl. 2022, § 263 Rn. 122.

¹¹ იხ. BGH NStZ 1991, 488 f.; კონკრეტულად ფასდაკლების თაღლითობისას ქონების გაზრდის ალბათობის დადგენის აუცილებლობასთან დაკავშირებით იხ. BGH NJW 1993, 2992 (2993); BGH NJW 2004, 2603 (2604); იხ. აგრეთვე Dannecker, Gerhard, in: Graf/Jäger/Wittig (Hrsg.), Wirtschafts- und Steuerstrafrecht, 2. Aufl. 2017, § 263 Rn. 403.

¹² BGH NJW 1993, 2992 f.; მსგავსად გადაწყვეტილებაში AG Dieburg, Urteil vom 14. Juli 2016 – 40 Cs 600 Js 17509/14 – (juris).

¹³ ამის მსგავსად საქმეში KG wistra 2005, 38.

ჭურვილი და შორეულ აღმოსავლეთში გასაყიდად იყო გამიზნული. გერმანიის ფედერალური უზენაესი სასამართლო აღნიშნულ გადანყვეტილებაში სრული სალდირების პრინციპზე უთითებს. ამასთანავე, სასამართლო ყურადღებას ამახვილებს იმ გარემოებაზე, რომ თუ მანქანები სხვაგან გაიყიდებოდა, მწარმოებელს შესაძლოა წარმოშობადა ისეთი ხარჯები, რომლებიც ფასდაკლებას დააბალანსებდა: „ვინაიდან თაღლითობისას ზიანის დასადგენად მთლიანი ქონებრივი აქტივების ერთმანეთთან შედარება აუცილებელი წინაპირობაა [...], გასათვალისწინებელია, მათ შორის, დამატებითი ხარჯები, რომლებიც გაყიდვის შემდგომ ეტაპზე (რეკლამის ხარჯები, საქონლის მალაზიაში შენახვის გაზრდილი ხარჯები, მისი დისტრიბუციის ხარჯები) არის განეული. გასათვალისწინებელია ის გარემოებაც, რომ მანქანები, რომლებიც ინდივიდუალური შეკვეთით დამზადდა, მცირე ფასდაკლებითაც კი, მარტივად არ ექვემდებარებოდა გაყიდვას, რადგან „ამგვარი მაღალი ფასის მქონე მანქანების მომხმარებელთა წრე შეზღუდულია.“

ზემოაღნიშნული გადანყვეტილებებიდან აჩვენებს, რომ საბოლოოდ ყოველ კონკრეტულ შემთხვევაში უნდა შეფასდეს, შესაძლებელია თუ არა პროდუქტის ფასდაკლების ფასზე მაღალი ფასით გაყიდვა. ამ მიდგომას განსაკუთრებით ამყარებს პროდუქტზე მუდმივი მოთხოვნისა და „მოუქნელი ბაზრის მდგომარეობის“ გარემოება.¹⁴ ამ ასპექტების მხედველობაში მიღების შემთხვევაში ქონებრივი ზიანის არსებობა მაღაზიის ვიტრინაში გამოფენილ პროდუქციასთან მიმართებით შეიძლება ნავარაუდევ იქნეს პანდემიისას წარმოშობილი ბაზრის დეფიციტის დროს, რადგან, ადრე მიღებული სასამართლო გადანყვეტილებებისგან განსხვავებით, ამ დროს საქმე ეხება არა დიდი ოდენობით საქონლის საბითუმო გაყიდვას, არამედ ცალკეული ნივთების გაყიდვას. თუკი მანქანის საბურავების ან ინდივიდუალურად აღჭურვილი ძვირადღირებული მანქანების დიდი რაოდენობით გაყიდვა ბუნდოვანი შეიძლება იყოს, ეს ბუნდოვანება არ ვლინდება ცალკეული კომპიუტერების, სარეცხი მანქანებისა და ჭურჭლის სარეცხი მანქანების გაყიდვისას. ამ შემთხვევაში იკვეთება არა ბუნდოვანი მოლოდინი, არამედ არსებობს იმის საკმარისი ალბათობა,

რომ ამგვარი მონყობილობები შეთავაზებულ ფასად შეიძლება ვიტრინაში გამოფენილ ნივთადაც კი გაიყიდოს, ყოველ შემთხვევაში მაშინ, როცა მას არ აქვს მნიშვნელოვანი ცვეთის ან დაზიანების ნიშნები. აშკარაა, რომ ტექნიკის ის მოდელი, რომელიც სრულად გაიყიდა, ისეთი დიდი პოპულარობით სარგებლობს, რომ საბოლოოდ მხოლოდ ბოლო ერთი საჩვენებელი ეგზემპლარი დაჩა ხელმისაწვდომი; ამიტომ ამ კონკრეტულ პროდუქტზე მუდმივი მოთხოვნა იმ შემთხვევაშიც კი, თუ მყიდველებს მის ნაცვლად იმავე ან სხვა მწარმოებლის სხვა მოდელების არჩევა შეუძლიათ. BGH NJW 2004, 2603 გადანყვეტილებისგან განსხვავებით შეიძლება ითქვას, რომ თუ გაყიდვის მხოლოდ ერთი ეტაპი არსებობს (კერძოდ, გაყიდვა საცალო მაღაზიაში), აუცილებელია არ არის, მთლიან სალდირებაში (ბალანსში) ძვირადღირებული გაყიდვების სხვა არხები იყოს ჩართული. თუკი გაყიდვის ამგვარი ალბათობა საკმარისად არ მიიჩნეოდა, საბოლოოდ სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობისაგან უნდა გათავისუფლებულიყო მალფუჭებადი პროდუქტების მოხმარების ვადის გასვლამდე ცოტა ხნით ადრე საცალო ვაჭრობაში მათი მოტყუებით მოპოვების ქმედების ჩამდენიც, რადგან არასოდეს შეიძლება იმის სრულად გამორიცხვა, რომ პროდუქციის გაყიდვა საბოლოოდ წარუმატებელი იქნება და იგი ვერ გაიყიდება.

აღნიშნული მიდგომის საწინააღმდეგო მოსაზრებები საბოლოოდ უშედეგოა. უპირველეს ყოვლისა, გასათვალისწინებელია, რომ ვიტრინაში გამოფენილი ნივთები, მათ შორის, კომპიუტერული და ელექტრონული ტექნიკის სექტორში, ზოგადად ფასდაკლებით რომ უნდა გაიყიდოს, ასეთი პრინციპი არ არსებობს. განსაკუთრებით პოპულარული მონყობილობების შემთხვევაში მოთხოვნა „ბოლო ცალზე“ შესაძლოა იმდენად დიდი იყოს, რომ შესაძლებელია მისი რეგულარულ ფასად შეუფერხებლად გაყიდვა და სინამდვილეში იგი პრაქტიკაში ხშირად ასეთ ფასადაც იყიდება. სისხლის სამართლის კონკრეტულ შემთხვევებში ფასი იმ პირობა რომ შეამცირა, რომელსაც არ ჰქონდა ამის უფლებამოსილება, ეს ფაქტიც მიუთითებს იმაზე, რომ ნივთის რეგულარულ ფასად გაყიდვით გამოანგარიშება (კალკულაცია) ეკონომიკური თვალსაზრისით ხორციელდება.

მხედველობაში მისაღები რჩება შეკითხვა: უპირისპირდება თუ არა აღნიშნულ მოსაზრებას ის

¹⁴ BGH MDR 1981, 100; KG wistra 2005, 38; Fischer, Thomas, Strafrecht, 69. Aufl. 2022, § 263 Rn. 122.

ფაქტი, რომ ფასები, განსაკუთრებით კი ონლაინ ვაჭრობაში, ხანდახან მკვეთრად იცვლება ისე, რომ იგივე მონყოილობა შესაძლოა უფრო დაბალ ფასდაც იქნეს მოძიებული. ამ მხრივ აღსანიშნავია, რომ ონლაინ ვაჭრობაში დაბალი ფასის არსებობა არ გამოიციხავს ქონებრივ ზიანს, რადგან იმ ვარაუდის დაშვებით, რომ ელექტრონული მონყოილობების გაყიდვა მხოლოდ ონლაინ, დაბალ ფასში არის შესაძლებელი, გამოდის, რომ სპეციალიზებული სტაციონარული საცალო მოვაჭრეები ვერანაირ მონყოილობას ვეღარ ყიდნიან, რაც რეალობას არ შეესაბამება. პირიქით, მომხმარებლები რეგულარულად მიდიან მაღაზიაში რჩევების მისაღებად, ხოლო რჩევის მიღების შემდეგ ხშირად სურთ არა დამატებითი ონლაინ შეკვეთის განხორციელება, არამედ შესაბამისი მონყოილობის იქვე დაუყოვნებლივ შეძენა („თან ნაღება“).

ამ შემთხვევის ფასდაკლების თაღლითობასთან გარკვეული მსგავსების მიუხედავად, საბოლოოდ უნდა ითქვას, რომ აღნიშნულ შემთხვევაში ფასდაკლების თაღლითობა „რეალურად“ საერთოდ არ ვლინდება. უფრო ზუსტად რომ ითქვას, აქ საკითხი არ დგას ისე, რომ თითქოს მომხმარებელი კომპანიას ატყუებს და უფლებამოსილი თანამშრომლისგან შეგნებულად იღებს ფასდაკლებას. ამ დროს ვლინდება შიდაორგანიზაციული მოტყუების ქმედება ფასდაკლებით სარგებლობის შესაძლებლობის სხვა პირისთვის მიცემის უფლებამოსილებასთან დაკავშირებით. ამდენად, ზემოაღნიშნული სასამართლო გადაწყვეტილებისგან განსხვავებით, აქ მოტყუების ქმედება ეხება არა ფასდაკლებით სარგებლობის შესაძლებლობის სხვა პირისთვის მიცემის პირობებს ან პროდუქტის შემდგომ გამოყენებას, არამედ ნასყიდობის ფასის ნამდვილადენობას. ბოლოს უნდა ითქვას, რომ აქ საქმე იმ შემთხვევების მსგავსად უნდა განიხილებოდეს, როდესაც გამყიდველი (მესამე მხარის გამდიდრების განზრახვით) ან მომხმარებელი (თვითგამდიდრების განზრახვით) ცვლის ან მანიპულირებს პროდუქტის ფასების ეტიკეტებზე იმისათვის, რომ ნივთი უფრო დაბალ ფასად იქნეს შეძენილი. თუმცა ასეთ შემთხვევაშიც სავარაუდებელია, რომ პასუხისმგებლობის დაკისრება თაღლითობისთვის განხორციელდება.¹⁵

3. სუბიექტური შემადგენლობის საკითხი

სუბიექტური თვალსაზრისით საჭიროა, კომპანიის თანამშრომლის მხრიდან მისი განზრახვა და გამდიდრების მიზანი არსებობდეს. პირველ რიგში, საკმარისია ევენტუალური განზრახვა, რომელიც ასევე უნდა ეხებოდეს მოტყუების ქმედებასა და ქონებრივ ზიანს. ამისათვის აუცილებელია და საკმარისია, რომ ბრალდებულმა ძირითადი ფაქტობრივი გარემოებები გაიაზროს;¹⁶ კერძოდ, თანამშრომელმა უნდა იცოდეს, რომ მას არ აქვს ფასდაკლების განხორციელების უფლება, არაზუსტი ფასი კი გაცხადებულია იმ მომენტიდან, როდესაც პროდუქტის ან ქვითრის სალაროსთან წარდგენა ხდება.

გამდიდრების მიზნის დასადგენად საჭიროა, დამნაშავეს ჰქონდეს იმის მიზანმიმართული განზრახვა (პირველი ხარისხის განზრახვა, *dolus directus*), რომ უკანონოდ გამდიდრდეს თვითონ ან უკანონოდ გაამდიდროს სხვა. გამდიდრების განზრახვას არ გამოიციხავს ის გარემოება, რომ დამნაშავეს ერთდროულად სხვადასხვა მიზანი აქვს. პირველ რიგში, საკმარისია ის ფაქტი, რომ დამნაშავე მიზნად ისახავს მატერიალური სარგებლის სხვა მიზნის მისაღწევ საშუალებად გამოყენებას ანუ როდესაც ქონებრივი სარგებლის უზრუნველყოფა დამნაშავეს შუალედური მიზანია.¹⁷ საკმარისია ის ფაქტი, რომ კომპანიის თანამშრომელი მოქმედებს მხოლოდ იმ განზრახვით, რომ მყიდველს ფასდაკლების გზით ფულადი უპირატესობა მიანიჭოს და, ამდენად, მას აქვს მესამე პირის გამდიდრების განზრახვა. ის ამით მიზნად ისახავდა თუ არა სხვა ისეთი (საბოლოო) მიზნების მიღწევას, როგორებიც არის წარმატებული გამყიდველის სტატუსის მოპოვება ან საკომისიოს არაპირდაპირ მიღება, უმნიშვნელოა. ამასთანავე, ასეთ შემთხვევაში

Saan/ Tiedemann (Hrsg.), Leipziger Kommentar zum StGB, Band 9 (Teil 1), 12. Aufl. 2012, § 263 Rn. 23; *Perron, Walter*, in: *Schönke/Schröder (Hrsg.)*, StGB, 30. Aufl. 2019, § 263 Rn. 12.

¹⁶ BGH NStZ 2003, 264; *Fischer, Thomas, Strafgesetzbuch*, 69. Aufl. 2022, § 263 Rn. 181; *Perron, Walter*, in: *Schönke/Schröder (Hrsg.)*, StGB, 30. Aufl. 2019, § 263 Rn. 165.

¹⁷ BGHSt 16, 1; *Fischer, Thomas, Strafgesetzbuch*, 69. Aufl. 2022, § 263 Rn. 190; *Perron, Walter*, in: *Schönke/Schröder (Hrsg.)*, StGB, 30. Aufl. 2019, § 263 Rn. 176; *Tiedemann, Klaus*, in: *Laufhütte/Rissing-van Saan/ Tiedemann (Hrsg.)*, Leipziger Kommentar zum StGB, Band 9 (Teil 1), 12. Aufl. 2012, § 263 Rn. 250 ff.

¹⁵ OLG Hamm NJW 1968, 1985; OLG Düsseldorf NJW 1982, 2268; *Tiedemann, Klaus*, in: *Laufhütte/Rissing-van*

ვლინდება ქონებრივ ზიანსა და მიზნად დასახულ გამდიდრებას შორის აუცილებელი მატერიალური ერთგვაროვნება,¹⁸ რადგან მომხმარებლისთვის ფასის შემცირება უშუალოდ ქონებრივი ზიანის მეორე მხარეა. იმ შემთხვევაშიც კი, თუ მომხმარებლისთვის მომსახურების განწევსას კომპანიის თანამშრომელი გაყიდვებში მონაწილეობისთვის საკომისიოს იღებს, ეს არ არის საკომისიო აგენტის თაღლითობის შემთხვევა,¹⁹ რადგან ზიანი თავიდანვე წარმოეშობა არა მომხმარებელს, არამედ კომპანიას. გამყიდველის მხრიდან ამას შეიძლება დაემატოს საკომისიოს მოთხოვნის გზით საკუთარი თავისთვის სარგებლის მომტანი თაღლითობა, თუ ის არარსებულ საკომისიოს მოთხოვნაზე პრეტენზიას განაცხადებს, მიუხედავად იმისა, რომ ფასდაკლებისას ასეთი მოთხოვნა სახელშეკრულებო მოვალეობის დარღვევის გამო არ არსებობს.²⁰

მესამე პირის გამდიდრების განზრახვა არ შეიძლება უარყოფილ იქნეს იმ შემთხვევაში, როდესაც ელექტრონული მონეობილობების ონლაინ მაღაზიაში უფრო იაფად შეძენა შესაძლებელია. ზემოთ როგორც უკვე განიმარტა, ონლაინ ვაჭრობა არ არის სათანადო (შესაფერისი) შედარების ინდიკატორი, რადგან საცალო მაღაზიაში მომხმარებელი ხშირად კონსულტაციის მისაღებად მიდის. მას უმეტესწილად სურს, რომ სასურველი მონეობილობა დაუყონებლივ „თან წაიღოს“ და, ამასთანავე, დაფინანსების შესაძლებლობების შესახებ ინფორმაცია იქვე, მაღაზიაში მიიღოს. ბოლოს, გამდიდრების მიზნის არსებობა არ არის დამოკიდებული იმ გარემოებაზე, შეიძლება თუ არა კონკრეტული

პროდუქტის უფრო დაბალ ფასად სხვაგან შეძენა, რადგან მომხმარებელს ეს წმინდა ჰიპოთეტური გზა არ გაუვლია და, შესაბამისად, არ ჰქონია ამგვარი შესყიდვის კონკრეტული მოსაზრება. წინააღმდეგ შემთხვევაში თაღლითობა ყოველთვის უნდა გამოირიცხებოდეს მოტყუების ისეთი ქმედების ჩადენისას, რომელიც ამცირებს ნასყიდობის ფასს, თუკი ნივთის უფრო დაბალ ფასად სხვაგან შეძენა შესაძლებელია.

IV. დასკვნა

ზემოაღნიშნული მსჯელობიდან გამომდინარე, განსახილველი საქმის გარემოებები აკმაყოფილებს გსსკ-ის 263-ე პარაგრაფის მოთხოვნებს. ამის დასადასტურებლად შეიძლება შემდეგი „ტესტი“ იქნეს გამოყენებული: თუ კლიენტი თავად მოახდენდა ფასის მანიპულირებას და ამის შედეგად ნასყიდობის უფრო ხელსაყრელ ფასს მიიღებდა, ეს ქმედება ასევე მიაღწევდა თაღლითობის დანაშაულს. იმ შემთხვევებში, თუ ფასდაკლება ციფრულად ხორციელდება, ქონებრივ ზიანთან, განზრახვასა და გამდიდრების მიზანთან დაკავშირებით გსსკ-ის 263-ე პარაგრაფისთვის მოქმედი მსჯელობები გსსკ-ის 263a პარაგრაფის მიმართაც, ბუნებრივია, ვრცელდება, მიუხედავად იმისა, დაკმაყოფილებულია თუ არა გსსკ-ის 263a პარაგრაფის სხვა მოთხოვნები, კერძოდ, ვლინდება თუ არა ზიანი, რომელიც უშუალოდ მონაცემთა დამუშავების ოპერაციიდან მომდინარეობს.²¹

¹⁸ BGHSt 6, 115 (116); BGHSt 34, 379 (391); BGHSt 49, 17 (23); BGHSt 60, 1 (13); *Rengier, Rudolf*, Besonderer Teil 1, 23. Aufl. 2021, § 13 Rn. 246; *Perron, Walter*, in: *Schönke/Schröder (Hrsg.)*, StGB, 30. Aufl. 2019, § 263 Rn. 168.

¹⁹ ამასთან დაკავშირებით იხ. OLG Düsseldorf NJW 1974, 1833 (1834); *Achenbach*, Jura 1984, 605f.; *Eisele, Jörg*, Strafrecht Besonderer Teil II, 6. Aufl. 2021, Rn. 639 f.; *Arzt, Gunther/Weber, Ulrich/Heinrich, Bernd/Hilgendorf, Eric*, Strafrecht Besonderer Teil, 4. Aufl. 2021, § 20 Rn. 129 f.; *Perron, Walter*, in: *Schönke/Schröder (Hrsg.)*, StGB, 30. Aufl. 2019, § 263 Rn. 169.

²⁰ ამასთან დაკავშირებით იხ. საკომისიო აგენტის თაღლითობის კლასიკური შემთხვევები BGHSt 21, 384; OLG Celle NJW 1959, 399; *Maurach, Reinhart/Schroeder, Friedrich-Chr./Maiwald, Manfred/Hoyer, Andreas/Momsen, Carsten*, Strafrecht Besonderer Teil 1, 11. Aufl. 2019, § 41 Rn. 141; *Perron, Walter*, in: *Schönke/Schröder (Hrsg.)*, StGB, 30. Aufl. 2019, § 263 Rn. 169.

²¹ *Fischer, Thomas*, Strafgesetzbuch, 69. Aufl. 2022, § 263a Rn. 20.